בשלח

א. בתחלת פרשתנו, נאך דעם פסוק[1] „ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", שטייט[2]: „ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע גו' והעליתם את עצמותי מזה אתכם".

שטעלט זיך דער כלי יקר[3] אויף סמיכות הפסוק „ויקח משה את עצמות יוסף" צום פסוק שלמעלה: „וחמושים עלו בני ישראל"[4], און איז עס מסביר בהקדם וואס עס שטייט אין „ילקוט פרשה זו[5], שהיו מהלכין במדבר שני ארונות ארון השכינה וארונו של יוסף והיו האומות שואלים מה טיבו . . והשיבו להם קיים זה . . שיוסף קיים כל עשרת הדברות (שבלוחות שבארון השכינה) כו'".

ועפ"ז איז ער מסביר די סמיכות: פריער שטייט „וחמושים עלו בני ישראל מזויינים, וכלי זיין שלהם הוא ארון הקודש שהי' הולך כו'"[7]. און אויף דעם קומט דער פסוק שלאח"ז — „ויקח משה את עצמות יוסף עמו", אויף מסביר זיין — וואס איז דער ענין פון די „כלי זיין" לפני מ"ת, איידער ס'איז געווען דער „ארון הקודש" — אז דאס איז „עצמות יוסף", ווייל „ארונו של יוסף הי' דומה כאילו הי' חקוקים בו כל עשרת הדברות".

און דערנאך זאגט ער א צווייטן ביאור, אז עס קומט בהמשך צו דער התחלה פון פריערדיקן פסוק: וויבאלד אז „ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף", איז „חשב משה אולי יעכב עליהם הים, אז יקרע להם בזכות יוסף כמו שלמדו רבותינו ז"ל[8] מן פסוק[9] הים ראה וינוס מה ראה עצמותיו של יוסף".

ס'איז אבער צריך ביאור אין ביידע פירושים (ובפרט ע"ד הפשט): אין די

---

1) יג, יח.
2) יג, יט.
3) שם. וראה גם בהנסמן בהערה הבאה. ועוד.
4) בפענח רזא (ועד"ז במושב זקנים, חי' ופי' מהרי"ק עה"ת (לבעהמ"ס שו"ת ומהרי"ק) ואלשיך) כאן „למה כתב זה במסע השני כשנסעו מסכות לאיתם שידבר בו כאן, ולעיל במקום ויסעו מרעמסס לסכות שהוא מסע יום ראשון הי' לו לכותבו". וראה לקמן הערה 5; 10.
5) בפששט"מ י"ל שסמיכות הפרשיות (והפסוקים) אינה קושיא בפששט"מ (ורש"י מדייק ומבאר זה רק כאשר עפ"ז מתורצת קושיא אחרת בפששט"מ — ראה לקו"ש חי"ח ע' 92. ובכ"מ). ולכן אין רש"י זקוק לתרץ קושית הכל"י.
והקושיא שבפענח רזא (ומושב זקנים, מהרי"ק ואלשיך) — דב"מסע יום ראשון הי' לו לכותבו", י"ל דמתורץ במילא ע"י פרש"י בפסוק שלאח"ז (יג, כ) ויסעו מסוכות, דמפרש: ביום השני שהרי בראשון באו מרעמסס לסוכות. וקמ"ל בזה, דהנאמר לפנ"ז בפסוק — מדובר הכל במסע הראשון.
ואין להקשות דהוליל זה בפ' בא (יב, לז ואילך), כי שם מדובר ע"ד הפרטים כו' שנוגעים לעצם היציאה, וכאן בריש פ' בשלח חוזר להתחלת יציאתם, ומדבר בהפרטים הנוגעים להליכתם בדרך (בצאתם ממצרים), ובזה נכלל גם זה ש„ויקח משה את עצמות יוסף עמו" — לא רק שהוציא העצמות ממצרים (וראה הגהה בפענח רזא שם).

6) עה"פ (רמז רכז). ועד"ז הוא במכילתא ותנחומא כאן. תנחומא ס"פ נשא. סוטה יג, סע"א ואילך (ובפרש"י שם ריש ע"ב). ועוד.
7) ראה פרש"י מטות לא, ו. עקב י, א.
8) מכילתא עה"פ פרשתנו יד, טו. תנחומא שם. ב"ר פפ"ז, ח. זח"ב מט, א. ח"ג ריד, רע"א. ועוד.
9) תהלים קיד, ג.

פסוקים פריער וועלט ניט דערמאנט דער ענין אז מ'איז געגאנגען אין מדבר מיטן „ארון השכינה" (ובמילא אז ארונו של יוסף האט פארביטן דעם ארון הקודש); און עס וועלט אויך ניט דער־מאנט (אויך ניט אין די פסוקים שלאח"ז) אז קריעת ים סוף איז געווען בזכות יוסף[10].

פון דעם איז מובן, אז אע"פ וואס דאס נעמען עצמות יוסף איז בעיקר אן ענין וואס איז שייך צו יציאת מצרים[11], כהשבעת יוסף[2] „פקוד יפקוד גו' והעליתם את עצמותי", איז דאס אבער אויך פארבונדן מיט „ויסב אלקים את העם דרך המדבר" — די הליכה אין מדבר דוקא. ודורש ביאור — וואס איז די שייכות פון די צוויי ענינים?

איך דארף מען פארשטיין: וויבאלד אז התורה היא נצחית, ס'איז א הוראה צו יעדן אידן בכל הזמנים און בכל המ־קומות, איז מובן, אז אויך דער ענין („ויקח משה את עצמות יוסף עמו" גייענדיק אין מדבר[12] ביציאתם ממצ־רים), איז אין אים דא א הוראה נצחית.

ובהוספת פרט — עס קומט אן ענין נצחי — אין דער איינמאליקער פעולה פון „ויקח משה את עצמות יוסף", ארויסגייענדיק פון מצרים.

---

10) ובפענח רוא (ועד"ז במושב זקנים ופי' מהרי"ק) תי': דביום ראשון לקח עצמות כל השבטים גם יחד ולא נתן לב עדיין להפריד של יוסף לעצמם כו' עד שהיו בסוכות כו'. ולכאורה הוא חידוש גדול — ובפרט ע"פ פשש"מ. ואכ"מ.

11) וראה פנים יפות כאן ד"ה ויש עוד לפרש.

12) והיינו נוסף על הוראות הכלליות שבדברי רז"ל (סוטה יג, א. מכילתא עה"פ) בוא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו כו', וכיו"ב — צ"ל הוראה נצחית מתוכן הפרטי ד„ויקח משה את עצמות יוסף עמו", ובדרך הליכתם במדבר.

ב. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם וואס עס שטייט אין פסוק „ויקח משה את עצמות יוסף עמו". דלכאורה, אין הכי נמי, אז בהשבעתו האט יוסף גע־נוצט אויף זיך דעם לשון (ווי ער איז מסיים אין פסוק) „והעליתם את עצמותי מזה אתכם"[13].

— וויבאלד אבער עס איז ניט קיין לשון של כבוד פאר צדיקים, האט תורה, לכאורה, געדארפט נוצן ניט דעם לשון „עצמות יוסף"[14], נאר „ויקח משה את (ארון) יוסף עמו"[15] (ובפרט לפי' הא' פון כלי יקר), וכיו"ב?

ויש לומר אז דאס גופא קומט דער פסוק מדגיש זיין, אז ארויסגייענדיק פון מצרים האט משה געטומען מיט זיך „עצמות יוסף" — וואס עצמות ווערן אזוי אנגערופן ווייל זיי זיינען עצם ותוקף האדם והבע"ח[16] — די עצמיות פון יוסף'ן, עצם ענינו פון יוסף[17] — און דאס (מיטנעמען עצמות יוסף) איז בעיקר נוגע ווייל „ויסב אלקים את העם דרך המדבר", כדלקמן.

---

13) וכ"ה בס"פ ויחי (נ, כה).

14) בסוטה יג, ב: מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו מפני שלא מיחה בכבוד אביו כו'. אבל מובן שגם לאחר מותו — „יוסף" סתם (או „ארון") מכובד יותר מלשון עצמות. וראה ש"ך עה"ת עה"פ כאן, שמביא מדרש „מפני מה נקרא יוסף עצמות מפני שלא מיחה כו'", ומפרש: הוקשה להם ז"ל שיוסף נחנט ודרך החנוטים שאינם כלים ואין הבשר מתעכל אלא מעמיד אותו בלחותו א"כ איך אמר ויקח משה את עצמות, אלא לפי שנתעדן בשרו כו'. וראה ראב"ע כאן עה"פ.

15) ע"ד הלשון בהעלאת יעקב: ונשאתני ממצרים גו' קברו אותי גו' אקברה את אבי (ויחי מז, ל. מט, כט. נ, ה) וכיו"ב.

16) — להעיר גם מטעמי מצות ועצם לא תשברו בו (בא יב, מו).

17) כ"פ במגלה עמוקות אופן יז בפסוק זה. וראה גם אוה"ת פרשתנו (כרך ז) ע' ב'תרסג.

ג. וואָס איז עצמיות של יוסף — ווערט עס געזאָגט[18] אין זיין נאָמען[19] — „יוסף", וואָס „ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אחר"[20]. ד. ה. ענינו של יוסף איז — עס זאָל צוקומען נאָך א „בן".

דאָס איז אָבער נאָך ניט שלימות עצמות יוסף, ווארום דעמאָלט ווּאלט געדארפט שטיין נאָר „יוסף ה' לי בן". פון דעם וואָס „יוסף" איז „לאמר יוסף ה' לי בן אחר" איז מובן, אַז דאָס איז ניט „בן" סתם, נאָר „בן אחר",

אַז פון „אחר" זאָל מען מאַכן א „בן"[21]. פון א איד ווּעלכער איז אַן „אחר", זיין הנהגה איז א הנהגה אחרת פון אידיש־קייט, ביז ר"ל אינגאַנצן „אחר" — „שאינו צד הקדושה"[22] — דאַרף מען פון אים מאַכן א „בן", א איד וואָס אין אים זעט זיך אַז ער איז א בן — בנים אתם לה' אלקיכם[23].

[און ווי דער צ"צ[24] איז מבאר איינעם פון די פירושים אין מאמר המדרש[25] אויפן פסוק „יוסף ה' לי בן אחר", אַז „אחר" מיינט „שעשה מעשה אחרים כגון ירבעם וחביריו". וואָס לכאורה איז תמוה[26], וואָס רחל האָט מתפלל געווען אַז עס זאָל בא איר צוקומען א בן וואָס איז עושה מעשה אחרים כגון ירבעם וחביריו? נאָר דאָס גופא איז דער פירוש פון „יוסף ה' לי בן אחר", אַז פון איינעם וואָס איז עושה מעשה אחרים — זאָל ווערן א „בן" לאביו שבשמים, להקב"ה].

און דער ענין איז נוגע ביים ארוים־גיין פון מצרים און אלס הכנה לזה, וואָס דעמאָלט בא יצי"מ, איז נתגלה געווארן בכל העולם הקיום בפועל ובגלוי פון דעם אַנזאַג „שלח את בני"[27], אַז איידן זיינען בנים[28]. און דעריבער, מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה[29], איז באָם ארויסגיין פון מצרים — האָבן איידן (דורך משה — רועה ישראל ומוציאם ממצרים —) געמוסען מיט זיך עצמות יוסף, א איד מאַכט עס זאָל צוקומען נאָך א „בן" פון דעם אויבערשטן: און ער דאַרף דאָס פועל זיין אפילו אויף אזא ווּעלכער איז ביז דאָן געווען אן „אחר".

ד. ע"פ הנ"ל וועט אויך זיין מובן דער „נעוץ תחלתן בסופן"[30] פון תחלת פרשתנו מיט סופה:

איז סוף הפרשה[31] ווערט דערציילט „ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים", אַז די מלחמה איז געפירט געווארן ע"י יהושע. און ווי עס שטייט אין מדרשים[32] דער טעם פארוואָס די מלחמה האָט געדארפט זיין דורך יהושע, ניט דורך משה, ווייל יהושע איז מזרע יוסף

18) כמרוז"ל (יומא סג, ב) ר' מאיר הוה דייק בשמא. וראה שם מעשה רב.

19) דשם האדם שייך לעצם האדם כידוע (ראה אוה"ת להה"מ פ' בראשית (ד, סע"ב ואילך). לקו"ת בהר מא, ג — ע"פ שעהיוה"א פ"א. ובכ"מ).

20) ויצא ל, כד.

21) אוה"ת להצ"צ ויצא רכ, א ואילך. ויחי שפו, א ואילך. שצ, א ואילך. שצו, ב ואילך. ועוד.

22) לי התניא פ"ו — בפי' סט"ו.

23) ראה יד, א.

24) אוה"ת ויצא שם, א.

25) ב"ר פע"ג, ו.

26) וראה יפה תואר שם.

27) שמות ד, כג.

28) וראה לקו"ש חי"א ס"ע 2 ואילך ובהערות שם.

29) ומודגש ביצי"מ — בדבר אשר זדו עליהם (יתרו יח, יא).

30) ל' ספר יצירה — פ"א מ"ז.

31) יז, ח־ט.

32) פסיקתא דר"כ פ"ג. וראה גם פסיקתא רבתי פי"ב. ועוד.

וכתיב[33] „והי׳ בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש״ און עמלק איז דאך מזרע עשו.

די מעגליכקייט אז עמלק האט געקענט מלחמה האבן מיט אידן איז געקומען מצד דעם וואס בייַ די אידן איז געווארן א ספק אין אמונה, „היש ה׳ בקרבנו אם אין״[34]. און וועלכע אידן האט עמלק געקענט אנרירן — נאר אין די וואס זיינען געווען „נחשלים אחריך״[35], ווי רש״י טייטשט[36] „חסרי כח מחמת חטאם שהי׳ הענן פולטן״, נאר אין די וואס זיינען געווען אחריך — חוץ להענן: די אידן וואס האבן זיך געפונען אינעווייניק, זיי האט עמלק ניט געקענט אנרירן.

קומט עמלק (דורך דעם יצר הרע) און פרעגט[37]: וויבאלד אז ער (עמלק) האט מלחמה נאר מיט די „חסרי כח מחמת חטאם״, אבער ניט די וועלכע זיינען געווען בתוך הענן — איז וואס איז דער הכרח אז די אידן „יראי חטא״[38] זאלן ארויסגיין פון ענן, ווי רש״י טייטשט[39] „וצא מן הענן״ און „הלחם (בעמלק)״? חוץ מן הענן איז א מקום סכנה בגשמיות וברוחניות, און דאס אלץ בכדי צו ראטעווען אידן וואס „הענן פולטן״?

איז די הקדמה ליצי״מ (ולמלחמת עמלק) „ויקח משה את עצמות יוסף עמו״ — ובמילא, בשעת עס קומט א מצב אז א איד איז אין א מעמד פון „אחר״ צו אבינו שבשמים, ער פרעגט „היש ה׳ בקרבנו״, און ווי דער משל וואס רש״י ברענגט[40] פון אן „אדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך כו׳ פגעו באדם אחד אמר לו אותו הבן ראית את אבא אמר לו אביו אינך יודע היכן אני כו׳ — ער זעט ניט (אנערקענט ניט) אביו ר״ל, ביז ער איז עושה מעשה אחרים,

דאן פאדערט זיך פון אידן, „גבורים ויראי חטא״[41], ארויסצוגיין מחוץ להענן אויף ראטעווען יענעם אידן און אים אריינברענגען צוריק תוך הענן, און ער זאל זען אבינו שבשמים, זען ווי דער אויבערשטער פארנעמט זיך מיט יעדער אידן אלס זיין בן, „תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם״[42], און געזען ווערן פון אלעמען אז ער איז א בן.

און דאס איז דער תוכן וכוונה וואס די מלחמה איז געווען ע״י יהושע: די מלחמה איז געפירט געווארן ע״י משה רבינו ובשליחותו של משה, אנשי משה[42]: צוזאמען דערמיט (— בחר לנו) האט די מלחמה, ראטעווען אידן וואס זיינען חלוש באמונתם, „חסרי כח מחמת חטאם״ — האט עס געדארפט זיין ע״י יהושע שהוא מזרע יוסף, ווייל דאס איז עבודת יוסף, „יוסף ה׳ לי בן אחר״, און וואס משה האט מיט זיך מיטגענומען ארויסגייענדיק פון מצרים.

---

33) עובדי׳ א, יח (וראה ב״ב קכג, ב וברשב״ם. פרש״י ויצא ל, כה).
34) פרשתנו יז, ז ובפרש״י שם, ח.
35) תצא כה, יח.
36) תצא שם.
37) עכ״פ מסיל ספק — בגימטריא עמלק (כש״ט בהוספות (הוצאת קה״ת) סי׳ צג (אג״ק אדמו״ר מהוריי״צ ח״ג ע׳ רעט). סה״מ עטר״ת ע׳ רצד. סה״מ תש״ט ע׳ 40. שם ע׳ 65. ועוד).
38) כפרש״י (פרשתנו יז, ט): בחר לנו אנשים גבורים ויראי חטא.
39) יז, ט.

40) יז, ח.
41) פרש״י יז, ח.
42) תרא פג, ב.

ה. עפ״ז איז אויך מובן די סמיכות הפסוקים, וואס דער פסוק „ויקח משה את עצמות יוסף עמו״ קומט נאך דעם פסוק „ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף״:

דער מיטנעמען „עצמות יוסף עמו״ איז געווען נוגע

[אויב אידן וואלטן תיכף אריין אין ארץ ישראל (וואס דעמאלט[43] וואלט געווען א גאולה שלימה[44]), וואלט מען זיך ניט געגויטיקט צוליב זיך[45] אויף אזוי־פיל אין „עצמות יוסף״ — אבער]

ווייל „ויסב אלקים את העם דרך המדבר״ — פון מצרים זיינען אידן גע־גאנגען אין מדבר, „מדבר הגדול וה־נורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים״[46], ס׳איז א מקום סכנה בגשמיות, ווייל ס׳איז א מקום סכנה ברוחניות, „לא ישב אדם שם״[47] — א מקום וועלכער איז ניט בסוג פון ישוב פון אתם קרוים אדם[48], אן ארט וואו עס קומט ניט דער „אדם העליון״ אויף וועלכן עס שטייט[49] „ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה״[50], קען דארטן טרעפן אזא איד זאל ניט ביישטיין די נסיונות וועלכע זיינען פאראן דארטן, און ער זאל שטיין אין א מעמד ומצב של „אחר״ ר״ל [און ווי עס זיינען געווען די נסיו־נות ומריבות פון אידן גייענדיק אין מדבר],

האט מען דעריבער געדארפט מיט־נעמען עצמות יוסף, די עבודה ונתינת כח פון „יוסף ה׳ לי בן אחר״ — פון דעם מעמד ומצב של „אחר״ צו מאכן א בן לאבינו שבשמים.

ו. און דאס איז אויך די הוראה וואס מ׳נעמט ארויס אויף כל הזמנים והמקומות — פון דעם וואס „ויקח משה את עצמות יוסף עמו״:

די הליכה פון אידן כל זמן משך הגלות איז דאך — כמובן בפשטות ומבואר אין ספרים[51] — א הליכה אין „מדבר העמים״[52]. האט מען אין דעם די הוראה נצחית אז זייענדיק אין גלות דארף מען[53] מיטנעמען עצמות יוסף, די עבודה פון יוסף צו מאכן אן „אחר״ אז ער זאל צוריק ווערן א בן לאבינו שבשמים.

און דאס איז אויך די שייכות צום סיום פון דעם פריערדיקן פסוק „וחמושים עלו בני מארץ מצרים״, וואס איינער פון די פירושים אין „וחמושים״ איז[54] (ווי אראפגעבראכט אויך אין פרש״י[55]) „אחד מחמשה יצאו וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפלה״. אויף דעם איז די תורה ממשיך, וויבאלד אז „ויקח משה את עצמות יוסף עמו״, וויבאלד מ׳נעמט מיט „עצמות יוסף״ במשך כל הזמן (אויך כולל זמן הגלות) לאח״ז, אז פון יעדן

43) אלמלא חטאו ישראל — ראה נדרים כב, ב. שמו״ר רפל״ב. ובכ״מ.

44) כיון דמשה הי׳ מכניס את ישראל לארץ, וא״כ לא הי׳ נחרב ביהמ״ק מעולם (אוה״ת ואתחנן ע׳ סה. צג. ושנ״ן).

45) כ״א לקיים ההשבעה והעליתם את עצמותי.

46) עקב ח, טז. וראה גם דברים א, יט ובפרש״י שם.

47) ירמי׳ ב, ו.

48) יבמות סא, רע״א — ע״ש אדמה לעליון (של״ה כ, ב. רסח, ב. שא, ב).

49) יחזקאל א, כו.

50) ראה לקו״ת נשא כ, רע״ג. ראה לב, ב. ובכ״מ.

51) באריכות ע״ד החסידות ראה דרושי אלה מסעי וביאורם בלקו״ת. נשא שם (כ, א ואילך). ועוד.

52) יחזקאל כ, לה. וראה גם בחיי, אוה״ח ועוד ר״פ מסעי. ובכ״מ.

53) ע״י „משה״ שבכאו״א (תניא ר״פ מב).

54) מכילתא עה״פ. תנחומא כאן א. ועוד.

55) עה״פ.

אידן וואס איז „אחר" מאכט מען אַ בן לאבינו שבשמים, וועט יעדער איד אויס־געלייזט ווערן פון גלות.

און ווי געריידט כמה פעמים[56] בביאור לשון רז"ל אין דער תשובה אויף דער שאלת הבן רשע — „אילו הי' שם לא הי' נגאל", אז דוקא ווען ער וואלט געווען „שם" — אין מצרים — „לא הי' נגאל", אבער אין דער גאולה פון דעם איצטיקן גלות, וועט אויך ער נגאל ווערן, ומקרא מלא דבר והבטיח הכתוב לבלתי ידח ממנו נדח — געבראכט געוואָרן לפס"ד[57],

און דאס גופא איז מעורר בא אים ער זאל זיך אומקערן לה' ולתורתו, ווערן א בן (חכם) לאביו שבשמים.

ז. פרשת בשלח לייענט מען אלע־מאל אין חודש שבט. וואס חודש שבט איז פארבונדן במיוחד מיט (דער עבודה פון) יוסף.

וכידוע אז די י"ב חדשי השנה זיינען כנגד די י"ב שבטים[58], און די שבטים כפי סדר תולדותם קומט אויס, אז חודש שבט — דער עלפטער חודש (פון ניסן) — איז כנגד יוסף[59].

די שייכות פון חודש שבט צו יוסף וועט מען פארשטיין בהקדם המבואר אין קבלה[60] אז אין די י"ב חדשי השנה זיינען מאיר די י"ב צירופי שם הוי', אין יעדן חודש איז מאיר א צירוף מיוחד פון שם הוי'. דער צירוף פון שם הוי' פון חודש שבט[61] איז דער צירוף וואס איז יוצא מר"ת[62] „המר ימירנו והי' הוא"[63].

וואס לכאורה פאדערט זיך ביאור: אלע ענינים אין תורה זיינען בתכלית הדיוק. מוז מען דאך זאגן אז די ווער־טער „המר ימירנו והי' הוא", וואס איז דער צירוף פון שם הוי' שבחודש שבט — זיינען פארבונדן מיט דעם תוכן הענין פון דעם פסוק. איז ניט מובן: אין פסוק שטייט דאך (פריער) „ולא ימירנו", ס'איז א לאו מן התורה, ביז אז „כל הממיר לוקה"[64]. עס איז נאר אז „ואם המר ימירנו (איז) והי' הוא ותמורתו יהי' קודש".

און דא זאגט מען אז דער צירוף שם הוי' שבחודש שבט איז פון די ווערטער „המר ימירנו והי' הוא" בפני עצמם, כאילו אז ס'איז אן ענין חיובי, און נאכ־מער — א ציווי „המר ימירנו", בשעת אז

---

56) ראה לקו"ש חי"א ע' 2 ואילך. ושנ"ג.

57) ש"ב יד, יד. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. תניא ספל"ט (בהל' ת"ת ובתניא „כי לא ידח ממנו נדח"). וראה רמב"ם הל' תשובה (פ"ז ה"ה): הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן.

58) ראה מגלה עמוקות עה"ת ר"פ שמות. שם בא יב, ב (האופן הר). תו"א שמות מט, ד. קה"י אות יו"ד ערך י"ב חדשים וי"ב שבטים.

בטור או"ח סו"ס תיז (הובא באוה"ת בראשית כז, ב): וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב שבטים (ועד"ז במג"ע שם ר"פ שמות). וראה אוה"ת בראשית שם ע"א. מטות ע' א'רפא (וראה גם אוה"ת שמות ע' כט. בא ריש ע' רנד. רנה. ובכ"מ).

59) כ"ה בסי' יעב"ץ שער הגיא. — ובמג"ע שם וקה"י שם ובערך שבט — באופן אחר. וראה לקמן ע' 316. ועוד.

60) פרדס שער יג פ"ג. משנת חסידים סדר מועד מסכת ניסן ואילך (בכוונת כל חודש). ובכ"מ. וראה תו"א שם ובהנסמן בהערה 58. וראה גם ס' הליקוטים (דא"ח דהצ"צ) מערכת חדש סעיף א. ועוד.

61) כן מפורש בסידור ומ"ח שבהערה הבאה. וכן משמע בפרדס שכ"א רפט"ז. עי"ש ובפי"ד.

62) סידור האריז"ל כוונת ר"ח. משנת חסידים סוף מס' טבת ושבט. ובפרדס שם פי"ד לפנינו „המר ימיר והי' הוא" (והוא הכתוב דבחוקותי כו, יוד: ואם המר ימיר בהמה בבהמה והי' הוא). אבל לכאורה הוא טה"ד, שהרי מפסיקות התיבות „בהמה בבהמה". גם כותב שם שמקורו הוא בתקו"ז בהקדמה (ט, ב) — ושם מפורש הפסוק שבפנים „המר ימירנו והי' הוא".

63) בחוקותי כז, לג.

64) רמב"ם ריש הל' תמורה.

פשטות הכתוב והענין איז דאך להיפך, אז מ'טאר ניט ממיר זיין, „ולא ימירנו".

וי"ל דעם ביאור בזה, ע"פ הנ"ל: דער תוכן ענין התמורה בעבודה רוחנית איז[64] — דאס וואס מ'בייט אויס איין זאך אויף א צווייטער, אז פון א דבר חול מאכט מען קדושה, וואס דאס איז דער תוכן הנ"ל פון „יוסף ה' לי בן אחר", אז פון אן „אחר" מאכט מען א „בן".

וואס אין דער עבודה פון מאכן פון אן „אחר" א „בן" פאדערט זיך ירידה לחול, אז א איד דארף ארויסגיין פון זיין ארט, וואס ער געפינט זיך „בתוך הענן", אין די ד' אמות של תורה ושל תפלה, און ארויסגיין מחוץ להענן, כנ"ל, און זיין אין דעם ארט וואו עס געפינט זיך דער „אחר", און דארטן פועל'ן אז פון דעם „אחר" זאל ווערן א „בן" בגלוי.

וואס דאס איז דאך א תנועה פון „תמורה", תמורה מצד המשפיע, ער איז מחליף את מקומו און גייט ארויס לרשות הרבים, און דארטן פועל'ט ער די תמורה פון דעם „אחר", אז אנשטאט אן „אחר" זאל ער ווערן א „בן"[65].

אויף דעם קען קומען א טענה: פארוואס דארף ער ארויסגיין פון זיינע ד' אמות, ד' אמות של קדושה, און גיין אין רשות הרבים, בכדי צו אויפזוכן אן „אחר" און מאכן פון אים א בן? ס'איז בעסער ער זאל בלייבן אין די ד' אמות של קדושה, ובפרט (טענה"ט „ער") אז דאס ארויסגיין איז פארבונדן מיט א נסיון און מ'בעט דאך ביים אויבערשטן „ואל תביאנו כו' ולא לידי נסיון"[66], עאכו"כ אז מ'טאר זיך אליין ניט ארייני־שטעלן אין א נסיון[67].

אויף דעם ענטפערט תורה, אז תמידים כסדרם דארף זיין „ולא ימירנו", דאס איז דער סדר על דרך הרגיל: בשעת אבער מ'זעט א אידן אין מדבר, מדבר העמים כו' כנ"ל, אין א מצב פון סכנת נפשות, און ווער רעדט נאך אויב ס'רעדט זיך וועגן כו"כ אידן, דארף מען דעמאלט מפסיק זיין פון לימוד התורה ועבודת התפלה וכו'[68] און ארויסגיין מקיים זיין די מצוה הכי גדולה מציל זיין אט די אידן וואס געפינען זיך במצב של סכנה. און בשעת ער טענה"ט אז ער וויל ניט גיין ווייל ער האט מורא ער זאל ניט געניזק'ט ווערן אין רוחניות, זאגט תורה אז דאס איז א „חסיד שוטה"[69]. בשעת עס האנדלט זיך וועגן אן איש או אשה[70], א תינוק ותינוקת[71] וועלכע זיינען טובע בנהר, ופשיטא אין א מצב פון סכנה ברוחניות (דקשה המחטיאו יותר מן ההורגו[72]), מוז מען דעמאלט לויפן מציל זיין, אן חשבונות.

---

64) ראה או"ת להה"מ ס"פ בחוקותי (מד, ד). וראה גם עמק המלך ש' רישא דלא אחידע בתחלתו.

65) להעיר מצפע"נ (הל' מתנות עניים ס, ד) זה תליא אם הלאו דתמורה מה שהוא רוצה להקדיש השני או להוציא הראשון. עי"ש בפרטיות. וע"פ המבואר בפנים י"ל שבענינו ברוחניות, בצד הקדושה, ישנם ב' הפרטים, אלא שעבודתו של המשפיע (הראשון) אינו ח"ו „להוציא" — להתחלל מקדושתו, אלא ענין של „ירידה" בו.

66) ברכות ס, ב.

67) ראה סנהדרין קז, ע"א.

68) כפס"ד ברור דאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש (יומא פב, א. כתובות יט, א). ומ"ש רז"ל (מגילה טז, ב) גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות אינו ענין לכאן, וכמ"ש הט"ז יו"ד סו"ס רנא הפי' בזה. וראה „מילואים" — עה"ג בשו"ע שם הוצאת ראם (ואופסעט ממנה).

69) משנה סוטה כ, א.

70) שם כא, ב.

71) ירושלמי סוטה פ"ג ה"ד — הובא בתוס' סוטה שם.

72) ספרי תצא כג, ח. פרש"י שם, ט. וראה דרך חיים בתחלתו (פ"א): דעונש מות הנשמה גדול הרבה מעונש מות הגוף כידוע.

און טאָמער מען טוט דאָס ניט, איז ניט נאָר וואָס דאָס איז היפך פון א חסיד אפילו א חסיד שאינו חכם, היפך א הנהגה פון לפנים משורת הדין, נאָר דאָס איז היפך הדין. און א דין הכי חמור — פקוח נפש.

ח. און בשעת מען פירט זיך באופן הנ"ל, מצד, וע"פ, הוראת התורה

[כולל אויך — מיט דער הקדמה וואָס ער איז יורד ממדריגתו, ער איז אַבער ח"ו ור"ל ניט מוריד די תורה, ער מאַכט ניט קיינע פשרות בתורה, ועאכו"כ אז ח"ו ור"ל, ער מאַכט ניט קיין שינויים אין תורה ומצות]

קומט די הבטחה „המר ימירנו והי' הוא ותמורתו יהי' קודש", נוסף אז דאָס איז אים ניט מזיק ח"ו, נאָר סיי „הוא" און סיי „תמורתו" (דער צווייטער איד וואָס איז במדריגת „אחר") ווערן זיין „קודש". ובאופן פון והי',

וואָס דאָס גופא שטייט אין די ר"ת הוי' שבחודש שבט, „המר ימירנו והי' הוא": „והי'" — בהווייתו יהא[73]. און מען זאָגט „והי' הוא" — פשיטא אז אין אים ווען קיין יריידה ניט זיין, נאָר נתוסף אז „והי'" — בהווייתו יהא", ער איז ונמשך כך בתוקף ובשלימות הקדושה שלו.

ועד"ז בנוגע צום מקבל, זאָגט מען „והי' הוא", בא דעם „אחר" כמו שהוא איז דאָך זיין אידישקייט באופן של „הוא", נסתר, בהעלם. עס געפינט זיך טאָקע אין אים, וכפסק דין הרמב"ם[74] אז יעדער איד „רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות את כל המצות כו'",

73) ראה ברכות יג, א. מגילה ט, א. יז, ריש ע"ב. בכורות ד, ב. ובכ"מ.

74) ספ"ב דהל' גירושין.

דאָס איז אַבער באופן של העלם[75], היפך פון „זה" וואָס ווייזט אויף א דבר הגלוי.

און דער איד המשפיע פועל'ט און טוט אויף אז „והי' הוא" — אז דער ניצוץ פון אידישקייט וואָס געפינט זיך אין אים בהעלם, זאָל פועל זיין פעולתו בגלוי ובאופן של „והי' — בהווייתו יהא", בכל התוקף.

ט. פון דעם צירוף שם הוי' שבחודש שבט נעמט מען אַרויס נאָך א הוראה עיקרית אין דער עבודה פון „יוסף ה' לי בן אחר":

ס'איז דא די וואָס קומען בטענה (בתואנה): בשעת מ'טוט מיט א אידן און מ'ברענגט אים אַריין אין דעם אַרט וואו דער טוער געפינט זיך און יענער בלייבט דאָרט, אין די ד' אמות של תורה ושל תפלה — בתוך הענן, פאַרשטייט מען די תועלת שבזה, מ'האָט פון אז „אחר" געמאַכט א „בן" לאביו שבשמים.

וואָס איז אַבער די תועלת פון לייגן תפלין מיט א אידן (אַדער אז אַנדער מצוה וכיו"ב) איין מאָל[76] — בשעת ער קערט זיך אום צוריק מחוץ להענן, צו זיינע פריערדיגע ד' אמות, ער בלייבט ניט אין די ד' אמות של תורה ותפלה?

— דער אמת איז אַבער להיפך, ובאמת פון תורה, און פס"ד ברור בתורה[77] דבר השם זו הלכה[78], ובלשון היד החזקה[79]: צריך כל אדם שיראה

75) ראה גם רמב"ם שם.

76) ואף שע"י הנחת תפלין פ"א הוא יוצא מגדר דקרקפתא דלא מנח תפלין (ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה ובכס"מ שם. ושם דעד"ז הוא בכל מצוה. ולהעיר מעיקרים מאמר ג פכ"ט-ל), הרי זה רק בפעם הא' שמניח תפלין.

77) קדושין מ, סע"א ואילך.

78) שבת קלח, ב.

79) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

עצמו כו' כאילו חציו זכאי וחציו חייב וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב כו' עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה כו'.

נוסף אויפ'ן פס"ד ברור — איז

יעדער מאל וואס א איד איז מקיים א מצוה וועדט „מצוה" מלשון צוותא וחיבור[80] צווישן דעם מקיים המצוה און דעם אויבערשטן (מצוה המצוות), און ער וועדט פארבונדן מיטן אויבערשטן אין א יחוד נצחי[81].

און נוסף ע"ז — וויבאלד דאס איז א פעולת מצוה, האט זי אין זיך די תכונה (כפסק דין ברור במשנה) „מצוה גוררת מצוה"[82], די מצוה וועט אים גורר זיין צו טאן נאך א מצוה, וועלכע וועט גורר זיין נאך א מצוה וכו' — ביז צו וועדן א שומר תורה ומצות.

וואס דערווייל זעט ער ניט בעיני בשר ווי „ותמורתו יהי' קודש" — אויף דעם איז דער ענטפער ברור און די הוראה[83] פון דעם צירוף שם הוי' בדיוקו: „המר ימירנו והי' הוא", אז (דער המשך הכתוב) „ותמורתו יהי' קודש" — וועדט ניט געזאגט אין די ר"ת:

א איד דארף טאן די עבודה וואס ליגט אויף אים „המר ימירנו והי' הוא", ער דארף זיך משתדל זיין, וכדבעי[84] אע"פ וואס דורך דעם וועט ער יורד זיין (זמנית) און גייט ארויס (זמנית) מד' אמות שלו, בכדי צו פועל'ן אויף א צווייטן אידן וואס איז במדריגת „אחר" — אבער די תוצאה דערפון צי דער איד המושפע וועט בפועל (גלייך) וועדן „ותמורתו יהי' קודש" אדער ח"ו ניט — איז ניט קיין תנאי אין זיין שליחות. בסגנון ברור: די שליחות פון א אידן איז טאן די מעשה; אויפטאן — דאס איז דעם אויבערשטנס חלק.

פשיטא אז דאס מיינט ניט צו זאגן ח"ו אז ס'איז מספיק אן איינמאליקע פעולה מיט א אידן (סיי בלימוד התורה סיי בקיום המצוה) און דערנאך לאזט ער אים אפ ח"ו. כל זמן מ'האט א צוטריט צו דעם אידן דארף מען בא אים צינדן דעם „נר ה' נשמת אדם"[85], וכציווי חז"ל[86] בכיו"ב — אפילו מאה פעמים, ביז עס זאל זיין „שלהבת עולה מאליו"[87], ער וועדט א נר־מאור.

די כוונה איז, אז אויך אין א פאל וועט מ'טרעפט א אידן און באותו זמן זעט מען נאר א מעגלעכקייט צו טאן מיט עם אן איין אינציקע מעשה המצוה, וואס ער ווייסט ניט אויב און וועט ער וועט אים זען נאכאמאל, דארף ער טאן כפי כל יכלתו בזמן זה, און דאס איז זיין שליחות, „המר ימירנו והי' הוא".

י. כל הנ"ל איז נוגע במיוחד לדורנו זה ולזמן זה. וואס יום העשירי בשבט, איז דער יום ההסתלקות־ההילולא פון נשיא דורנו, דעם רבי'ן דעם שווער, וועלכער איז חל בכמה שנים בסמיכות צו פרשת בשלח. וואס ביום ההילולא פון א צדיק זיינען „עולה למעלה כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד בה

80) לקו"ת בחוקותי מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.
81) תניא פכ"ה (לב, א).
82) אבות פ"ד מ"ב.
83) ועוד ענין בזה: ע"פ הידוע שהנשמות דדורות אלה הם נשמות שכבר היו בעוה"ז ובאו בגלגול לתקן מה שהחסירו בגלגול הקודם, הרי אפשר שיהודי זה שפגש אותו עתה — ביאת נשמתו לעוה"ז היתה רק להשלים קיום מצוה זו. ומובן גודל וחומר הדבר — אפילו ספק ספיקא בכיו"ב.
84) ראה כתובות סז, רע"א.
85) משלי כ, כז.
86) ב"מ לא, א. ובכ"מ.
87) פרש"י ר"פ בהעלותך.

כל ימי חייו"[88], און דאָס איז מאיר „ומתגלה בבחי' גילוי מלמעלה למטה"[89].

זעט מען אַז אַט די הנהגה פון יוסף, „יוסף ה' לי בן אחר" — פון אַן „אחר" מאַכן אַ „בן" — איז דאָס געווען אַ נקודה תיכונה פון „מעשיו ותורתו ועבודתו" פון דעם בעל ההילולא, דער יוסף שבדורנו (כשמו הראשון), אויף וועלכער ער האָט זיך מוסר נפש געווען בפועל ממש, במשך כל ימי חייו בעלמא דין, און געשיקט שלוחים וואָס האָבן זיך אויף דעם מוסר נפש געווען, ביז אויך שלוחי שלוחיו וועלכע געפינען זיך בכל קצוי תבל און טוען און זיינען מצליח צו מקרב זיין אידן לאביהם שבשמים.

און וויבאַלד זיי טוען דאָס בשליחותו ובכחו של נשיא דורנו וואָס טראָגט דעם שם יוסף, איז נוסף אַז אין זיי ווערט ניט ח"ו קיין ירידה במדריגתם, נאָר אדרבה, נעשו מוחם ולבם זכים אלף פעמים ככה[90], און אַט די מעלה וואָס ווערט אויפגעטאָן בא דעם „אחר", אַז „במקום שבעלי תשובה עומדין אפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד בו"[91], ווערט אויפגעטאָן אויך ביי די שלוחים, וכ"ז אין אַן אופן פון יצחק (חותם שמו דבעל ההילולא) ושחוק — בשמחה ובטוב לבב, און — „ויברכהו הוי", אויך יעדערן בפני עצמו.

וע"י עבודה זו גייען אַלע אידן אריין אין צבאות ה', עס ווערט אויפגעשטעלט דער צבא פון כל ישראל וכלל ישראל, ובני ישראל יוצאים ביד רמה, „בריש גלי"[92], בביאת משיח צדקנו, וואָס משיח עתיד לאתבא צדיקייא בתיובתא[93], בגאולה האמתית והשלימה[94].

(משיחות ש"פ בשלח תשכ"ג — תשל"ח, ש"פ וארא תשמ"ה)

---

88) אגה"ק סי' זך (קמז, א-ב).

89) שם סי' כח (קמח, א).

90) ראה תו"א ר"פ בראשית א, ב. ובלקו"ת לג"פ (נג, א. נדפס באוה"ת בראשית כרך ו תתרכו, ב ואילך) שאינו לשון „גוזמא" כ"א אלף ממש.

91) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

92) פרשתנו יד, ח ובתרגום שם.

93) זהר (ראה זח"ג קנג, ב) הובא בלקו"ת שה"ש מה, א. ובכ"מ.

94) דשייכת ליצחק — כי אתה אבינו (ישעי' סג, טז. שבת פט, ב. תו"א יז, ג. כא, ג).